
Trekvogelsymposium 22 november 2020 - Vragen & antwoorden

Leo Zwarts – Europese trekvogels als overwinteraar in de droge Sahel

1. Is er concurrentie tussen lokale Afrikaanse broedvogels en Europese wintergasten?

Concurrentie is er nu amper: onze trekvogels overwinteren in de noordelijke Sahel en zijn daardoor ruimtelijk gescheiden van de Afrikaanse soorten die zich vooral ophouden in de minder droge gebieden. Maar misschien is die scheiding ooit wel door concurrentie tot stand gekomen.

2. Waarom kiest de bergfluitier voor acacia? Heeft dit met voedsel te maken?

De bergfluitier eet in Afrika motjes en rupsjes die vooral veel zijn te vinden in acaciabomen en het meest talrijk voorkomen in witte acacia (*Faidherbia albida*), de voorkeursboom voor de bergfluitier.

3. Is er impact van terrorisme op landschap en vogels?

Op vogels niet direct, maar waarschijnlijk wèl indirect. Bijv. door vluchtelingenkampen die worden opgezet in veelal afgelegen (en daardoor nog relatief ongerepte) gebieden.

4. Hoe zit het met het kiemen van jonge bomen? Worden die jonge scheuten opgegeten door vee? Of overleven die toch?

Door de aanwezigheid van zo veel vee, vindt er in veel gebieden te weinig verjonging plaats van de houtige vegetatie. Het agrarische parklandschap (boerenland met bomen) is daarom aan het verouderen. Dat is wel een punt van zorg want een boom als *Faidherbia* wordt niet ouder dan ca. 80 jaar.

5. Is er een verklaring voor de halvering van de vogelaantallen in de jaren '20-'40, ondanks de relatief natte jaren toen?

In de presentatie werd de toe- en afname van de Gekraagde Roodstaart alleen in verband gebracht met de regenval in de Sahel. Het aantalsverloop kan echter ook het gevolg zijn van ontwikkelingen in het broedgebied (bos wordt ouder enz.), maar als veel meetreeksen uit het broedgebied worden samengenomen zullen die lokale effecten elkaar opheffen. De getoonde reeks was vóór 1940 echter gebaseerd op slechts één onderzoeksgebied, dus dan kan het aantalsverloop ook samenhangen met wat er in dat ene gebied is gebeurd (bomen gekapt? nieuwe bomen geplant?). Dat is niet meer te achterhalen.

6. Wordt bodembedekking vooral beïnvloed door klimaat/regen of is begrazing/bomenkap doorslaggevend?

Regenval bepaalt in sterke mate welke bomen er staan, en ook (bij droogte) of ze doodgaan. Begrazing beperkt de verjonging (zie vraag hier boven). Het effect van bomenkap is minder negatief dan vroeger vaak werd gedacht omdat vrouwen en kinderen (om dagelijks hun voedsel te kunnen bereiden) geen bomen omhakken, maar dood hout van de grond rapen of (dunne) takken uit de bomen en struiken hakken. Veel bomen en struiken worden eindeloos vaak gesnoeid waarna ze weer uitgroeien.

7. Waarom ging de neerslag zo drastisch naar beneden in de periode 1968-1985? Had dit een menselijke oorzaak?

De neerslag in de Sahel hangt samen van een hele subtiele variatie in de temperatuur van het zeeoppervlak in het tropische en subtropische deel van de Indische en Atlantische Oceaan, maar dat kan niet helemaal verklaren waarom het zo extreem droog was in de 70er en 80er jaren.

8. Wat is het effect van klimaatverandering op de overwinteringsgebieden van onze trekvogels?

Het is ook in Afrika al een stuk warmer geworden en het zal naar verwachting nog warmer worden. De modellen spreken elkaar tegen wat betreft de voorspelde regenval in de Sahel, maar waarschijnlijk zal er door de klimaatsverandering eerder méér dan minder regen gaan vallen in de Sahel.

Piet van den Hout – Migratie bij steltlopers

1. **Waarom vertrekken eerst de vrouwtjes, dan de mannetjes en dan pas de jongen?**

Om te beginnen streeft elk individu naar zoveel mogelijk nakomelingen. Maar de investering in nakomelingschap brengt kosten met zich mee, van broeden en verzorging van de jongen. De energie die een vogel steekt in bijvoorbeeld het verzorgen van de jongen komt weliswaar ten bate van de kuikens, maar gaat ten koste van de eigen overleving van de oudervogel. En hoe langer die leeft, hoe vaker die zich kan voortplanten en hoe kans hij heeft op veel nageslacht. Daarom proberen vogels hun partner met het grootste deel van de zorg op te zadelen. (Bij vogels gaat dat beter dan bij zoogdieren, want daarbij zijn de vrouwtjes sowieso de klos als het om voeden gaat). Dat conflict is bij kanoeten zo uitgevallen dat de vrouwtjes zich snel uit de voeten weten te maken (wat ze betere kansen geeft om in het wintergebied te overleven: wie het eerst komt, die het eerst maalt). Op hun beurt investeren de mannetjes niet meer tijd en energie in hun jongen dan nodig. Daarom vertrekken die zodra hun jongen voor zichzelf kunnen zorgen. En dat verklaart de volgorde van vertrek tussen vrouwtjes, mannetjes en jongen.

2. **Wat is de invloed van jacht op trekvogels?**

Dat verschilt enorm van soort tot soort en van plaats tot plaats. In landen rond de Middellandse Zee worden bijvoorbeeld enorme aantallen zangvogels gevangen, vooral met netten. Dat kan een significante invloed op populaties hebben. Veel steltlopersoorten (waaronder kanoeten) mogen nog steeds worden geschoten in Frankrijk, mits met een jachtvergunning. Ik weet niet wat het effect van die jacht is op de grootte van hun populaties, maar het brengt ongetwijfeld veel verstoring (energetische kosten) met zich mee.

3. **In hoeverre speelt de mens een gevaarlijke rol tijdens de trek?**

Als met 'gevaarlijk' wordt bedoeld 'bedreigend voor populaties van steltlopers' dan kan het antwoord als volgt zijn. Wereldwijd heeft de mens een negatieve invloed op populaties van steltlopers via het inpolderen van waddengebieden (voedselgebied gaat verloren), bodemberoerende visserij (voedsel voor steltlopers – zoals schelpdieren en garnalen – gaat verloren, de bodem wordt vernield), verstoring door recreatie, industriële vervuiling en lawaai.

4. **Worden bij kanoeten de kuikens in eerste instantie gevoerd door het mannetje of moeten die meteen zelf hun voedsel zoeken?**

Ze worden drie weken door het mannetje gevoerd en gaan dan geleidelijk aan ook zelf hun voedsel zoeken.

Anny Anselin – Bewegingen van bruine kiekendieven

1. Hoe vang je bruine kiekendieven?

Twee methodes hebben het hoogste succes, enerzijds lussen op de grond bij een dode prooi waarin de poten verstrikt worden als de vogel naar de prooi duikt. Anderzijds door een vangpaal met een lus. Bij deze manieren van vangen moet er wel altijd iemand stand-by zijn (op afstand) om de vogel direct uit de lus te halen. De vogels worden niet verwond bij deze acties; daar wordt nauwlettend op toegezien!

2. Hoeveel jonge bruine kiekendieven werden er al getagd/gezenderd?

We begonnen in 2011, en tot en met 2020 zijn het er nu al 1231 die getagd geweest zijn.

3. Wat is het effect van wingtags op de bruine kiekendieven? Blijven de tags het hele leven van de vogel zitten of komen die los?

Het toepassen van wingtags werd in Frankrijk grondig uitgetest op eventuele negatieve effecten. Binnen dit project -waarbij hetzelfde type wingtags worden gebruikt – zijn er maar een tiental vogels teruggezien waarvan de tag op een van de vleugels niet meer aanwezig is.

4. Is door klimaatsverandering iets merkbaar op lokale overwintering?

Voorlopig kan daar nog niet veel over gezegd worden.

5. Kan er een vergelijking gemaakt worden tussen het trekgedrag van bruine kiekendief en grauwe kiekendief, op vlak van routes en overwinteringsgebied?

Bij de grauwe kiekendief is er al veel meer gekend over de trekroutes door intensieve internationale samenwerking bij het zenderen, gestart door de Werkgroep Grauwe Kiekendief (nu Grauwe Kiekendief-Kenniscentrum Akkervogels) in samenwerking met de Universiteit Groningen. Bij de Grauwe Kiekendief blijkt dat westelijke populaties westelijker routes hebben, centrale populaties hebben centrale routes en oostelijke populaties gebruiken oostelijke trekroutes, en dat geldt ook voor de overwinteringsgebieden. Bij de Bruine kiekendief zijn we nog niet zo ver, vooral de routes van noordwestelijke populaties zijn nu al wat beter gekend, maar hieraan moet in de toekomst verder gewerkt worden door zenderen in een aantal verschillende populaties van west naar oost.